

Unele aspecte privind evaluarea comportamentului judecătorilor din perspectiva calitativă

Alexandrina Rădulescu

Dintotdeauna instanțele au fost interesate de îmbunătățirea calității soluționării cauzelor, chiar dacă conceptul de „calitate”¹ nu a fost prea des utilizat în cadrul discuțiilor referitoare la standardul activității instanțelor.

Până acum două decenii, în Europa, punctul de vedere al cetățeanului/utilizatorului de serviciu judiciar a fost neglijat și asta pentru că administratorii sistemelor judiciare și judecătorii au considerat că unica trăsătură de calitate pentru activitatea instanțelor era corectitudinea hotărârilor judecătorești, calitate care putea fi monitorizată pe calea apelului sau a recursului.

Ceea ce a determinat o schimbare de abordare a sistemelor judiciare față de calitate, a fost cererea diversă a cetățenilor față de serviciile furnizate de instanțe. În cele din urmă, calitatea este experimentată atunci când percepția asupra serviciului furnizat corespunde sau depășește așteptările, iar această evaluare a calității nu privește doar produsul furnizat de instanțe ci totalitatea așteptărilor utilizatorilor și a societății.

În România o atare abordare a performanței, din perspectiva calitativă, era greu de obținut mai cu seamă din cauza diversității prea mari de plângeri ale justițiabililor.

Între judecătorii unei instanțe, la debutul proiectului privind elaborarea Profilului magistratului din România², și chiar cu ocazia elaborării Ghidului de evaluare a judecătorilor³, existau păreri diferite cu privire la predictibilitatea acțiunilor și deprinderilor profesionale pe care le putem numi „bunele practici” în înfăptuirea actului de justiție (de exemplu, felul în care judecătorii se raportau la conceptul de imparțialitate-integritate, limitele independenței, asumarea rolului activ al judecătorului⁴).

Una dintre cauzele acestei diversități de înțelegere a funcției provenea din nevoia judecătorilor de a se centra pe legi și regulamente, pe care cei mai mulți le apreciau ca fiind singurele constrângeri acceptabile în exercițiul profesional. Motivul principal pentru o atare conduită este apărarea independenței de gândire și decizie, specifică profesiei de judecător. Ceea ce a avut de pierdut corpul profesional prin această libertate manifestată de opinie personală în exercițiul profesional a fost descreșterea încrederii populației în justiție.

---

¹ “Calitatea este produsul sau serviciul ce satisface așteptările utilizatorilor și a altor persoane interesate. Atunci când organizația ce furnizează produsul este un serviciu public, utilizatorii și persoanele interesate sunt cetățeni” - definiție cuprinsă în Raportul Grupului de lucru “Managementul calității” - Rețeaua Consiliilor Judiciare Europene (2008) cuprins în lucrarea Evaluarea calității în justiție – perspective asupra sistemelor judiciare din Europa (fila 9) vezi <http://alexandrina-radulescu-csm.ro/docs/evaluarea-calitatii-in-justitie.pdf>

² http://www.csm1909.ro/csm/linkuri/17_10_2005__1444_ro.doc

³ http://www.csm1909.ro/csm/linkuri/29_01_2008__13835_ro.pdf

⁴ Alexandrina Rădulescu, lucrarea “Independența și imparțialitatea judecătorului ca standarde în procesul civil” – publicată în culegerea de texte “Dileme morale și autonomie în contextul democratizării societății românești”. Această lucrare amintește de rezultatele aplicării unor chestionare la un număr de 235 de judecători cu privire la comportamentele, acțiunile și conduitele considerate de ei ca fiind descrieri relevante pentru imparțialitatea în profesia de judecător. (integral <http://alexandrina-radulescu-csm.ro/docs/lucrare-independenta-imparțialitate.pdf>)

Diversitatea de atitudini, convingeri și valori ale judecătorilor care aparțineau aceleiași instanțe a îngreunat munca avocaților de a se adapta la conduita profesională a fiecărui complet de judecată. Prolungirea în timp a acestei situații a condus la diminuarea capacității avocaților⁵ de a înțelege și accepta diferența dintre judecățile aceleiași instanțe.

O altă cauză concurentă pentru lipsa de uniformitate a deprinderilor, acțiunilor și comportamentului judecătorilor o reprezintă ambiguitatea unor texte legale. Cu toate acestea, trebuie să acceptăm că există situații când aceasta nu poate fi evitată. Unii termeni juridici au o ambiguitate „intrinsică”⁶. Din acest motiv apare justificată preocuparea corpului profesional de a cădea de acord asupra unui număr considerabil de elemente prin care obținem calitatea și care nu se bazează direct pe prevederile legale. Acest câmp de libertate pe care judecătorul și l-a acordat până acum trebuie să fie îmbogățit cu repere calitative asumate împreună cu alți judecători pentru a limita diversitatea mare de înțelegere și manifestare a rolului pe care îl joacă fiecare judecător când îndeplinește actul de justiție. De mare ajutor pentru stabilirea unor scopuri în evaluarea individuală a judecătorilor au fost unele legi, convenții și recomandări ale Consiliului European care stabilesc o serie de cerințe de calitate, ca de exemplu articolul 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, care stabilește cel mai important cadru legal pentru funcționarea instanțelor. Indicatorii importanți ai calității din acest cadru sunt: durata rezonabilă a proceselor, independența-impărțialitatea⁷, accesibilitatea și publicitatea.

Și totuși, când o normă legală vorbește despre „viteză rezonabilă” ori „grija necesară”, aceasta este deliberat imprecisă în ceea ce privește semnificațiile cuvintelor, deoarece se dorește ca mărimea vitezei și calitatea grijii judecătorului să fie decise de la o situație la alta și nu printr-o formulă exactă.

În „grija necesară” este implicată judecata etică a judecătorului. Judecata conține întotdeauna o problemă morală pentru că implică persoane și rezultatul ei are potențialul de a influența, modifica convingerile, atitudinile, valorile și acțiunile publice ale celor care interacționează cu instanța (în anumite situații munca judecătorului este orientată legal spre acest scop, de exemplu în cazurile cu infractori sau contravenienți).

---

⁵ ``Aici are un rol și avocatul care ar putea să sprijine instanța explicând părții motivele pentru care judecătorul ia o anumită decizie în proces sau în hotărârea finală și astfel clientul ar putea fi mulțumit de judecată cazului. Dar atunci când nu se găsesc argumente juridice convingătoare, acest lucru nu se poate întâmpla. Ceea ce nu poate fi expus nu ar trebui să fie acceptat.``- declara un avocat în Seminarul ``Aparența de imparțialitate a instanței`` organizată de AMR Cluj – iunie 2008

⁶ Daniel Oran (1975) în Dicționarul juridic pe înțelesul tuturor

⁷ Art. 5 din Statutul Universal al judecătorilor consacră atât principiul imparțialității judecătorului, cât și pe cel al aparenței de imparțialitate în exercițiul activității sale judiciare, statuând că „judecătorul trebuie să fie și să apară imparțial în exercițiul activității sale judiciare. El trebuie să își îndeplinească sarcinile cu moderație și demnitate în raport cu funcția să și față de toate persoanele implicate”. Imparțialitatea presupune lipsa oricărei prejudecăți sau interes al judecătorului în cauza pe care trebuie să o soluționeze

În fiecare caz particular, judecătorul este obligat să decidă ceea ce este rezonabil, iar procesul de alegere între principii etice concurente în situații concrete dezvăluie caracterul complex și ambiguu al majorității judecăților etice.

Acțiunile profesionale ale judecătorului sunt impregnate cu standardul etic al persoanei judecătorului, care poate fi diferit de la un judecător la altul. Nevoia de raportare a corpului de judecători la standardul comun de valori etice provine din faptul că instanțelor le este recunoscut rolul social persuasiv iar acesta trebuie să-și orienteze efortul pentru dobândirea unui comportament comunicațional comun, responsabil.

Recunoașterea acestor situații a făcut ca în elaborarea Ghidului de evaluare a performanțelor profesionale ale judecătorilor să se utilizeze standardul intern al bunelor practici și astfel a fost conceput ca un instrument care ajută instanțele să obțină o calitate ridicată, să obțină eficiență și nu ca o modalitate de a controla judecătorii ca indivizi. De aceea este interzis ca evaluarea performanței să fie folosită ca o cale de sancționare a judecătorului.

În procesul de evaluare comisia formată din trei membri – președintele instanței și doi membri propuși de colegiul de conducere al instanței - se raportează la criteriile legale: eficiența, calitatea activității, formare profesională și integritate.

Ghidul de evaluare stabilește domeniile din care se culeg probele în evaluarea comportamentului și nivelului de pregătire profesională a judecătorului: **ședința publică de dezbateri, hotărârile judecătorești și interviul de evaluare.**

În această lucrare mă voi referi la primele două domenii de culegere a probelor în evaluare, pentru că judecătorul interacționează cu participanții la proces în aceste etape conform propriei strategii, iar acțiunile acestuia, în calitate de conducător al întregului proces (dezbateri și deliberare) pot influența nivelul de credibilitate al utilizatorului de serviciu juridic.

Principalul rol al comisiei de evaluare este de a asigura legătura între conștiința evaluatului și instituțiile chemate să realizeze dezvoltarea profesională a judecătorului: instanța - pentru ședințele de pregătire profesională desfășurate în cadrul acestora; Institutul Național al Magistraturii – pentru programele de formare anuale centralizate și descentralizate.

Nevoia de formare profesională a judecătorilor este discutată cu judecătorul, în cadrul unui interviu de evaluare plecând de la analiza activității anuale a acestuia.

În elaborarea Ghidului am încercat să răspundem următoarei teme: Cum poate promova judecătorul cauzei încrederea pe care populația o acordă instanței.

În această analiză am pornit de la premisa că felul în care judecătorii acordă importanță comunicării în activitățile judiciare proprii se reflectă în nivelul calitativ al serviciului furnizat de instanță.

Autorii programului de evaluare a magistraților, ei înșiși magistrați, când au dezbătut criteriile de evaluare a magistraților au plecat de la o listă de presupuneri în legătură cu așteptările față de activitatea instanțelor și implicit a judecătorilor. Astfel a fost detaliat fiecare criteriu cu ajutorul indicatorilor de performanță pentru fiecare domeniu de activitate: Ședința de judecată și Motivarea hotărârilor.

1. Legalitatea și justețea acțiunilor judecătorului în timpul ședinței de judecată⁸

Datele în vederea evaluării comportamentului judecătorului în timpul ședinței de judecată sunt rezultatul unei observații directe a atitudinii acestuia, din partea membrilor comisiei de evaluare care participă la ședințele de judecată ale celui evaluat.

S-a pus problema în grupul de autori ai ghidului de evaluare, dacă anunțarea judecătorului pentru participarea evaluatorului la ședința de judecată este eficientă pentru procesul evaluării.

Pentru a răspunde acestei teme am fost nevoiți să ne întoarcem la principiile și rolul evaluării în concepția actuală și astfel concluzia s-a conturat în sensul în care se apreciază că judecătorul este primul beneficiar al sistemului de evaluare, cât timp scopul evaluării este cel de îmbunătățire a activității instanțelor. În acest context, este foarte important pentru primul pas în procesul complex al evaluării ca judecătorul evaluat să afle de la un semen al său, calificat pentru a îndeplini misiunea evaluării, care este nivelul cel mai înalt pe care poate conștient să-l atingă atunci când interacționează profesional cu participanții la proces.

O țință secundară în procesul de evaluare este ca membrii comisiei de evaluare să caute și să interpreteze, în acțiunile și evenimentele profesionale pe care le urmăresc, modele comunicaționale care au potențialul de a influența procesul de sporire a încrederii populației în actul de justiție.

Orice persoană este percepută într-un anumit fel de public. Deși judecătorul este o persoană complet necunoscută audienței, faptul că este persoana care conduce întreg procesul de aflare a adevărului unei situații conflictuale pe care trebuie să o judece, face ca auditoriul să-i acorde o atenție sporită.

Judecătorul necunoscut ca persoană își leagă reputația pentru început de cea a instituției pe care o slujește, iar această legătură nu reprezintă întotdeauna o garanție pentru asigurarea unui nivel acceptabil de credibilitate și în același timp de autoritate, necesare activității judecătorului în ședința de judecată. În prezent, în România, încrederea în instanțe este scăzută iar acest lucru poate avea efecte adverse asupra îndeplinirii atribuțiilor de către judecător. Fără îndoială, credibilitatea instanțelor este rezultatul acțiunii mai multor factori interni, care exced controlului instanțelor. Totuși putem afirma că există o listă de presupuneri în legătură cu activitățile judecătorului pe parcursul derulării procedurii judiciare care au potențialul de a influența nivelul de încredere al oamenilor în actul de justiție.

Caracteristicile care sunt purtătoare de mesaj persuasiv ies în evidență în fiecare minut al ședinței de judecată: la mesajul verbal se adaugă calitatea vocii, inteligența în culegerea probelor, inteligența argumentării deciziilor luate în ședință, grija în alegerea cuvintelor, contactul vizual, gesturile, priceperea în dialogul cu părțile și avocații, calmul și

---

⁸ se apreciază prin următorii subindicatori:

Abilitățile de comunicare clară și logică. Pentru aprecierea acestui subindicator, evaluatorul are în vedere următoarele aspecte: consemnarea clară și exactă a depozițiilor martorilor și a declarațiilor părților din proces; comunicarea clară și logică în timpul ședinței de judecată / transmiterea de mesaje clare, corecte; asigurarea că participanții la proces au înțeles aspectele esențiale ale procesului și obligațiile care le revin; receptivitatea la cererile și excepțiile invocate de părți / ascultarea cu atenție a părților; crearea unui climat favorabil exprimării părților în litigiu.

Profesionalismul interacțiunii sociale. Pentru aprecierea acestui subindicator, evaluatorul va avea în vedere următoarele aspecte: atitudinea corespunzătoare, amabilă și atentă față de părți/participanți în cursul procesului; folosirea unui ton adecvat, politicos; capacitatea de a gestiona o situație de criză în sala de judecată; evitarea manifestării atitudinilor arogante, disprețuitoare.

încrederea, dinamismul pe care îl imprimă ședinței de judecată, felul în care asigură disciplina ședinței⁹.

De exemplu, un judecător care nu mizează atunci când comunică verbal în sala de judecată pe o prelucrare logică și previzibilă a informației pe care o transmite către partea căreia i se adresează și nu anticipează potențialul acesteia de înțelegere a mesajului, nu poate realiza o comunicare eficientă, iar judecătorul, în acest caz, dovedește că nu este interesat de calitatea mesajului pe care îl transmite celor implicați în proces.

Acest tip de abordare este grefat pe ignorarea unui element deosebit de important în ceea ce privește domeniul calității procesului și anume că oamenii nu dau atenție numai rezultatului procesului sau îndeplinirii cerințelor procedurale, ci se așteaptă ca și instanța să ajungă la hotărârea pronunțată printr-o procedură pe care ei o consideră justă și echitabilă.¹⁰

Formarea acestei percepții depinde mai cu seamă de împrejurarea dacă participanții la proces consideră că le-a fost permis să aiba un impact asupra procesului, și asupra examinării cauzei lor, precum și de cât de respectuos și de atent au fost tratați.

Foarte interesantă mi s-a părut percepția pe care un avocat cu o experiență deosebită și-o formase cu privire la atitudinile judecătorilor în sala de judecată:

“Un judecător bun trebuie să aibă o față complet imobilă. Foarte mulți judecători, mai ales din categoria celor tineri, sunt foarte expresivi. Acest lucru dăunează aparenței de imparțialitate. Se vede cu ușurință că un judecător este enervat de o parte sau că absoarbe din priviri pe o altă parte. Unii judecători sunt furioși în mod nejustificat, desi nu mă enerveaza deloc un judecător care are simțul umorului. De asemenea mai există o categorie de judecători a căror aparență de imparțialitate este răsunată și mă refer aici la cei care țin pledoarii și țin adevărate cursuri în ședința de judecată. Atunci când vezi un judecător care știe să zâmbească simți că poți să comunici cu el, și un astfel de judecător dovedește stăpânire de sine, în timp ce un judecător care nu e sigur pe el este agitat, are un limbaj non-verbal ostil care îi deconspiră gândurile. În concluzie un judecător care vorbește mai mult decât un avocat face dovada că este stresat și că nu este sigur pe sine. Mai există și o altă categorie de judecători care stau la pândă pentru a descoperi erorile avocatului. Este adevărat că fiecare judecător are temperamentul lui profesional, însă atitudinea lui de adversar față de avocat și nu aceea de colaborator într-un proces ne îngreunează și nouă munca și nu profită nici cazului”¹¹.

Avocatul construiește împreună cu partea procesul, el este primul judecător al cazului, doar că la un alt moment decât judecătorul. Judecătorul care are convingerea că e nevoie pentru un proces corect de mai multe roluri care trebuie bine jucate – la început avocatul, apoi judecătorul - integrează cu bună credință efortul participanților la proces pentru găsirea soluției corecte, dezirabile. Judecătorii români nu sunt exersați în acțiunea de judecată a unui caz din mai multe prisme pentru că nu sunt obligați să parcurgă o perioadă de timp în

---

⁹“De multe ori am senzația că judecătorii tineri ne suspicionează pe noi avocații pentru rea credință iar acest lucru este o tragedie pentru că se rupe orice formă de colaborare a avocatului cu instanța.” - declara un avocat în Seminarul “Aparența de imparțialitate a instanței” organizată de Asociația Magistratilor din România filiala Cluj – iunie 2008

¹⁰Proiect despre Calitate în Justiție (Al Treilea Raport Calitativ al Instanțelor de pe raza Teritorială a Curții de Apel din Rovaniemi, Saarijarvi, 2003 Finlanda) Denfensor Legisno. 1/2004 Harri Makinem

¹¹ Seminarul “Aparența de imparțialitate a instanței” organizat de AMR Cluj – iunie 2008

postura de avocat, și astfel există riscul ca percepția lor la momentul numirii să se considere complet competent să facă de unul singur judecăți asupra oricărui caz.

Este adevărat că judecătorii se află câteodată în situația să surprindă în timpul procesului o greșeală a unui avocat, iar abordarea acestei greșeli poate fi diferită în raport de felul în care judecătorul percepe rolurile fiecărui participant la proces. Ceea ce apare dezirabil în această interacțiune a judecătorului cu părțile în timpul dezbaterilor publice este sinceritatea intențiilor judecătorului de a descoperi și a pune în discuția părților căile pentru elucidarea fiecărei teme care face posibilă soluționarea legală și justă a cazului. Un atare comportament comunicațional care se caracterizează prin claritatea mesajului și acuratețea ideilor creează premisele obținerii unei soluții convingătoare pentru participanți.

Un alt exemplu, care dezvăluie preocupare pentru obținerea unei bune calități în utilizarea metodelor procedurale, îl vizează pe judecătorul care, prin atenția și grija acordată nevoilor fiecărei părți implicate în procesul civil, menține pe tot parcursul procesului posibilitatea încheierii unei tranzacții. Un judecător cu calități persuasive încurajează discuțiile în direcția încheierii unei tranzacții, acesta reușește în câteva situații dacă nu ezită să explice părților în detaliu, în măsura posibilului, avantajele încheierii unei tranzacții față de judecata pe care o pronunță instanța. În acest caz judecătorul trebuie să devină un negociator onest, un foarte bun cunoscător al intereselor particulare ale părților implicate în proces. Firește, într-un proces de calitate părțile nu sunt presate să ajungă la o înțelegere. Dacă pe parcursul discuțiilor o parte se opune la încheierea unei tranzacții atunci, ea are dreptul ca să-i fie soluționată cauza printr-o hotărâre judecătorească.

În Olanda, Suedia și Finlanda, o astfel de aptitudine a judecătorului este încurajată prin procesul de evaluare calitativă a instanțelor, judecătorului i se cere o atitudine activă de încurajare a părților să încheie o tranzacție judiciară.

Deși este consacrată tranzacția judiciară în multe țări europene ca obiectiv de calitate, în sistemul de evaluare al judecătorului din România acest indicator nu este încă monitorizat. O schimbare de abordare din partea judecătorului cauzei, spre descoperirea căilor amiabile dintre părțile procesului poate fi încurajată prin introducerea unor obiective în planul de evaluare. Astfel judecătorul orientat pentru o bună performanță își îndreaptă atenția spre descoperirea și valorificarea oportunităților de a ajuta părțile să încheie o tranzacție.

O tranzacție adevărată este deseori cea mai puțin costisitoare soluție pentru părți, în plus, duce la păstrarea unei relații amiabile între părți și le determină să se implice în punerea în practică a rezultatului obținut pe baza acordului lor.

2. Evaluarea calității hotărârilor judecătorești

Atunci când ne referim la hotărârile judecătorești este evident că prima calitate pe care o putem nominaliza este aceea de **corectitudine**.

O hotărâre judecătorească corectă nu poate fi decât justă și legală, este conformă cu prevederile legale și se bazează numai pe fapte dovedite.

Autorii Schemei de evaluare a hotărârilor judecătorești¹² au ajuns la concluzia că aprecierea justeții și legalității unei hotărâri este foarte dificil de realizat dacă trebuie să ne

---

¹² jud. Doina Popescu, ÎCCJ, jud. Octavia Spineanu Matei, ÎCCJ, jud. Alexandrina Rădulescu, membru CSM, jud. Valeria Dumitrache, inspector șef IJ-CSM, jud. Tropcea Mihaela, șef IJ – CSM Serviciul pentru judecători, Dr. Dieter Schlafen, consilier de preaderare, jud. Beatrice Rămășcanu și jud. Bianca Țândărescu, Agentul Governamental pentru CEDO, jud. Voineag Viorel, formator INM etică și deontologie profesională, jud. Francisca Vasile, CA București, jud. Daniela Ungur, consilier DIERIPP – CSM, Jud. Cuculis Nastasia, CA Constanța, jud. Mona Maria Pivniceru, CA Iași, jud. Elena Ursulescu, CABucurești, jud. Simona Frânguliou, CA Brașov, jud. Roxana Rîțiu, CA Oradea, jud. Mihalcea Doinița, CABucurești, jud. Dumitru Gheorghe, CA Ploiești, jud. Ana Cristina Lăbuș, Tribunalul Iași, jud. Tudose Ana Roxana, Tribunalul Prahova, jud. Andreea Mateescu, Tribunalul

referim la standarde foarte precise. Fiecare speță are caracteristicile ei și care trebuie să fie regăsite cu ușurință în decizie, să o particularizeze. În plus, aplicarea sistemului de evaluare a judecătorului din România influențează cariera judecătorului întrucât obținerea unui calificativ mai slab decât „foarte bine” îl înlătură de la promovare timp de trei ani.

Ținând seama de aceste constrângeri în elaborarea ghidului s-au putut identifica repere de evaluare pornind de la analizarea caracteristicilor indirecte ale hotărârii judecătorești, adică toate acele elemente intrinseci deciziei și care garantează o bună calitate¹³.

Redactarea hotărârii în sistemul judiciar românesc se realizează, de regulă, ulterior pronunțării deciziei. Părțile litigiului sunt interesate de această motivare pentru că, pe baza ei, își pot da seama dacă instanța a exercitat în mod corect puterea judecătorească, dacă este nevoie să promoveze apel, precum și dacă apelul are șanse de reușită. Motivarea îi permite părții să-și evalueze șansele pentru mai departe.

În această etapă a procesului judecătorul devine un agent persuasiv, are libertatea să aleagă informațiile din dosar, relevante și corecte, privitoare la problemele părților pe care le tratează într-o anumită logică a argumentării, întemeiată pe convingerile sale privind justețea și legalitatea soluției adoptate. Cuprinsul motivării decodifică rezultatul interacțiunii instanței cu părțile. Atunci când această interacțiune se regăsește descrisă **explicit** în motivare, judecătorul își asumă *intenționat și cu bună știință* standardul comportamental sau comunicațional. El își continuă munca de convingere a părților pentru temeinicia soluției adoptate. Un atare judecător dă dovadă de coerență a acțiunilor în scopul dovedirii credibilității întregului proces deliberativ și totodată de un nivel înalt de responsabilitate comunicațională.

Acest lucru are ca rezultat o exprimare clară și precisă a judecătorului în motivarea hotărârii, informațiile aflate la îndemâna judecătorului și utilizate în hotărâre se identifică cu cele aflate la dispoziția părților, sunt combinate, folosindu-se raționamente corecte, comprehensive pentru a da naștere unei decizii convingătoare.

Felul în care judecătorul a comunicat (implicat/constructiv sau doar formal) cu părțile procesului nu poate fi ascuns în cadrul motivării hotărârii. Deciziile cu motivări de slabă

București, jud. Luciana Mera, Tribunalul București, jud. Bichea Cojocaru Camelia, Tribunalul Dolj, jud. Gheorghe Teodor Viorel, Tribunalul Constanța, jud. Irina Galea, Tribunalul Bihor, jud. Monica Trofin, Tribunalul Cluj, jud. Cristina Colceag, Judecătoria Craiova, jud. Galea Ovidiu, Judecătoria Oradea, jud. Trancă Anamaria, JS 1 Bucureșt

¹³ În evaluarea hotărârilor judecătorești, comisia de evaluare trebuie să urmărească:

existența unei gândiri independente, critice în sensul separării informațiilor relevante de cele nerelevante, identificării datelor care pot susține o ipoteză, identificării informațiilor noi, necesare pentru a trage o concluzie, etc.;

tratamentul imparțial în analiza probatoriului (art. 6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale), în sensul că hotărârea trebuie să nominalizeze toate probele administrate în cauză, probele trebuie analizate în mod echitabil, iar judecătorul trebuie să răspundă fiecărei susțineri/apărări formulate de părți;

hotărârea trebuie să comunice clar și simplu (conform Avizului nr. 7/2005 al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni); hotărârea trebuie să fie credibilă, convingătoare.

Din interpretarea Codului Deontologic, Profilul Magistratului și Constituția României, pot fi identificate o serie de criterii pentru evaluarea hotărârilor judecătorești ca de exemplu:

în conținutul hotărârilor, nu trebuie exprimate opinii politice;

în conținutul hotărârilor, nu trebuie exprimate opinii cu privire la probitatea morală și profesională a colegilor;

în conținutul hotărârilor, nu trebuie exprimate reproșuri necorespunzătoare la adresa uneia dintre părți sau a reprezentanților lor, bazate pe comportamentul acestora în cursul judecății;

în conținutul hotărârilor, nu trebuie exprimate opinii discriminatorii.

Există și anumite *aspecte excluse de la evaluare*: aprecieri asupra fondului cauzei, dreptului material incident în cauză, soluției pronunțată în cauză, aprecieri asupra caracterului convingător al motivării care aduc atingere substanței judecății, precum și aprecieri cu privire la cauză sau aspecte ale cauzei considerate relevante de către evaluator, etc. Aceste excluseri au fost reglementate din nevoia de a proteja independența de decizie a judecătorului, esențială pentru exercitarea profesiei de judecător.

calitate au la origine un comportament comunicațional îndoielnic al judecătorului în timpul derulării procesului și astfel creează pericolul ca motivarea să fie lacunară (lipsesc informații relevante din perspectiva unei părți și asta afectează credibilitatea hotărârii sub aspectul îndeplinirii cerinței de imparțialitate a instanței) ori hotărârea în ansamblul ei este cel puțin neconvingătoare.

Mesajul îndoielnic al judecătorului în cadrul motivării poate fi datorat unei scăpări sau ignoranței. De regulă acest tip de greșeli înfrâng credibilitatea de nepărtinire a judecătorului.

Cele mai des întâlnite scăpări sunt date de faptul că judecătorul, după ce a cercetat temeinic cauza și a dat câștig de cauză uneia dintre părți, acordă o importanță mai mică în motivare susținerilor părții care a pierdut procesul, fiind preocupată să dezvolte argumentele pentru partea câștigătoare.

Un alt tip de greșeală se datorează depășirii limitelor de expertiză a judecătorului. Singura abilitate pe care o are judecătorul este să aplice legea și principiile care stau la baza acestora, la o situație de fapt particulară. Judecătorii nu sunt abilitați să producă o altă expertiză decât cea judiciară chiar dacă au și o alta calificare profesională.

Aceste situații sunt create de faptul că judecătorul, în dezbateri, se folosește de o metodă de probațiune sau analiză a stării de fapt nepotrivită sau utilizează greșit sursele de informație.

Un exemplu în acest sens, care a generat o plângere la Consiliul Superior al Magistraturii în anul 2008 se referă la un litigiu de muncă între o angajată a unei judecătories, căreia i s-a desfăcut contractul de muncă, și conducerea instanței. Completul de judecată folosind ca sursa de informare audierea unui martor, coleg al contestatoarei, și-a fundamentat hotărârea de reangajare a acesteia pe ideea că *există un management defectuos al instanței care a generat greșelile angajatei*. În acest caz instanța a ignorat faptul că un control și un verdict asupra managementului instanței se realizează în condițiile unui audit independent și calificat¹⁴, pe care instanța nu îl poate înlocui, folosindu-se de informații din surse necalificate, oricât de familiare i s-ar părea asemenea judecăți. Este posibil ca instanța să fi vrut să exprime altceva, așa cum unii magistrați au afirmat după lecturarea hotărârii respective, iar terminologia utilizată să fie aproximativă, dar în acest caz mesajul a devenit neclar, insidios. Dacă acceptăm această din urmă ipoteză putem înțelege că judecătorul redactor al considerentelor hotărârii a conceput un mesaj care avea sens doar pentru el. Iar când mesajul a ajuns la destinatarul lui aceștia l-au interpretat în funcție de contextul lor și i-au atribuit sensul corespunzător fiecărui acestui context cu consecința formulării unei plângeri pe cale administrativă. Analiza acestui caz ne ajută să definim noțiunea de calitate a informației transmise pe calea hotărârii judecătories: **o motivare cuprinde informații de calitate atunci când sensul dorit de către judecătorul redactor este și sensul înțeles de către destinatar.**

Greșeli de abordare a motivării se produc și atunci când judecătorul cauzei este impresionat de situația pe care o judecă. În aceste cazuri experiența proprie de viață (exemplele cele mai elocvente le găsim în litigiile de familie în care sunt implicați minori) iese în evidență. În aceste situații, judecătorul care greșește este profund atașat de problema pe care o judecă și în mod inconștient se apropie prea mult de una dintre părțile litigiului. Mesajul pe care îl primește din partea acestei părți este în concordanță cu părerea personală a judecătorului în cazul de viață pe care trebuie să-l judece. În această ipostază judecătorul,

---

¹⁴În situația de speță, singura competență să se pronunțe cu privire la calitatea managementului unei instanțe este Inspecția Consiliului Superior al Magistraturii conform procedurilor formale.

chiar dacă pronunță o soluție care se dovedește a fi corectă din punct de vedere al aplicării textului legal, eșuează pentru că implică în motivare resurse emoționale peste nivelul de adecvare la cerințele procesului echitabil, iar informația primită din proces este, în mod evident, prelucrată defectuos. Un exemplu în acest sens este și motivarea prin care judecătorul are un limbaj arogant față de partea care pierde procesul.

Acest tip de comportament al judecătorului produce cele mai mari deservicii imaginii corpului profesional pentru că jignirea uneia dintre părțile procesului cu greu poate fi retrasă sau compensată chiar și atunci când apelul părții prejudiciate este admis.

De asemenea, dacă în conținutul hotărârii, judecătorul exprimă reproșuri la adresa uneia dintre părți sau a reprezentanților lor, bazate pe convingeri personale (credințe, obiceiuri) ale judecătorului, hotărârea pierde din potențialul ei de a convinge chiar dacă soluția de dovedește a fi corectă din punct de vedere juridic.

În situațiile expuse mai sus, îndoiala asupra credibilității soluției pronunțate de judecător se grezează pe încălcarea obligației judecătorului de asigurare a imparțialității de judecată, fapt care are consecințe importante asupra evaluării procesului echitabil.

De asemenea, atunci când judecătorul întrebuițează un limbaj abundent în elemente doctrinare acesta renunță deliberat la comunicarea cu părțile, integrând în hotărâre non-comunicarea. Până la urmă intenția și abilitatea judecătorului de a-și face transparentă decizia pleacă de la atitudinea și voința lui de a comunica interactiv, responsabil cu toți cei implicați pe tot parcursul procesului.

În concluzie:

Urmărind sondajele de opinie privitoare la credibilitatea scăzută a justiției¹⁵, de asemenea, tipurile de greșeli de comunicare întâlnite în instanțele din România se observă cu ușurință că judecătorul român de azi este mai degrabă centrat pe emiterea unei hotărâri legale, bazate pe propria convingere și mai puțin pe nevoia de a câștiga încrederea celor pe care îi judecă sau a societății, apreciind de cele mai multe ori că nu este în puterea lui să genereze încredere către exterior.

Acest rezultat apare ca rezonabil atât timp cât în evaluarea profesională a judecătorilor sau a instanțelor ca serviciu public sunt folosite doar repere din interiorul profesiei, acea *hartă imaginară* despre cum trebuie judecătorii să se comporte în această profesie pentru a oferi un serviciu de calitate societății.

Doar nevoia de a primi recompense de încredere din partea societății poate să constituie motivația pentru construirea, împreună cu ceilalți participanți la proces și în primul rând cu beneficiarii serviciului de justiție, a unui standard comportamental, comunicațional al judecătorului legat de expectanțele utilizatorului de serviciu de justiție și a societății. Acel moment va marca începutul unei munci laborioase pentru câștigarea calității, credibilității în instanțele din România.

Consiliul Superior al Magistraturii are menirea de a gestiona integral comunicarea din sistemul de justiție, dacă privim comunicarea ca o funcție a managementului, și are chemarea să medieze comunicarea dintre magistrat și publicul care vine în contact cu instanțele. O atare politică orientată spre mediere ar putea produce rezultate imediate în favoarea sistemului de justiție, a corpului profesional, întrucât din interacțiunea cetățeanului

---

¹⁵ `` Analiza calitativă a percepțiilor și opiniilor privind reforma sistemului judiciar `` decembrie 2007- The Gallup Organization - (nepublicat)

cu instanța de judecată se dobândește inevitabil o experiență pe care acesta o poate transmite mai departe¹⁶.

---

¹⁶ Aceasta a fost una dintre concluziile prezentate de Tempo advertising în Strategia de comunicare a CSM și a sistemului juridic din România – decembrie 2007